

Luidklokje Irene van Huize Catharina te Driebergen.

Door verandering van taken kreeg ik een andere werkplek en wel in Huize Catharina te Driebergen. Sinds rond 1970 is deze villa, samen met de 2 buurvilla's Klein Hoeve en Villa Hoogerwaard, verbonden aan de Algemene Verkeersdienst (AVD), later het KLPD en tegenwoordig de Landelijke Eenheid van de Nationale Politie. De panden zijn eigendom van het Rijksvastgoedbedrijf. Huize Catharina op Hoofdstraat 62 is een Rijksmonument. (Nummer 14086)

Ik ben nog geen 3 maanden aspirant klokkenluider als ik in deze villa kom te werken. Mijn enthousiasme voor het UKG ervaar ik als enorm en wordt zo mogelijk nog groter als ik zie dat hoog tegen de achtermuur een luidklokje hangt! Ik maak zo goed als mogelijk foto's. Door de hoogte lastig, maar met behulp van een selfie stick door het er onder gelegen raam, kom ik een heel eind.

Een formeel verzoek om de klok te onderzoeken volgt. De steiger die hiervoor nodig is kost (gemeenschaps-) geld. Dus zaak om eerst goed te formuleren wat de meerwaarde voor de organisatie kan zijn, als klokje Irene weer luidbaar is. (Straks volgt waarom ik haar zo noem). Naast mijn interesse in het klokje, wil ik ook graag meer over de historie van het pand weten. Via via kom ik in contact met Annet Werkhoven. Zij heeft meerdere boeken op haar naam staan, waaronder twee boeken over vele buitenplaatsen in de Stichtse Lustwarande. En wat zou ze graag deze 3 panden mee willen nemen in haar volgende boek! We trekken samen op, verzamelen informatie en gaan op bezoek bij de Eenheidsleiding om toestemming te vragen. Zij voor haar boek en filmpje (waarover straks meer) en ik om toestemming te vragen om Irene weer een functie te geven binnen de organisatie.

Eerst wat meer over wat we tot nu toe weten over Huize Catharina, dat voorheen Villa Irene (ook Irena) heette. We gaan daarvoor eerst naar het buurhuis, op het huidige nummer 58, de middelste villa dus. (Voor de oplettende lezer: het koetshuis rechts naast onze villa, heeft huisnummer 60). In 1865 werd nummer 58 ontworpen en daarna bewoond door Herman Jan van den Brink. Hij zat in de wijnen, maar begon, naar later blijkt, een niet onverdienstelijke carrière als architect. Het pand kreeg zijn naam mee: "de Brink". Later verandert dit in "Klein Hoeve".

Van den Brink kreeg contact met monseigneur Zwijsen, de aartsbisschop van Utrecht. Van hem ontving hij meerdere opdrachten om katholieke bouwwerken te ontwerpen. Het Groot-Seminarie van Rijsenburg in 1856 was er één van. Ook restauratieprojecten mocht van den Brink begeleiden, waaronder die van de Utrechtse Sint-Catharinakathedraal in 1860.

Tussen 1868 en 1870 (dit krijgen we maar niet duidelijk) wordt Villa Irene gebouwd volgens zijn ontwerp. Hij doet dit voor zijn toekomstige buurman Jacobus Cornelis Boldoot. Dit is een succesvol fabrikant van reukwater (2e generatie) in Amsterdam van het gelijknamige merk "Boldoot". Hoogstwaarschijnlijk verbleef familie Boldoot alleen in de weekends en/of zomermaanden in Driebergen. In de winter werd het dan onderhouden door de huismeester, of als pension verhuurd. Deze constructie kwam regelmatig voor in Driebergen. Echte duidelijkheid hierover kunnen we helaas niet vinden.

Driebergen behoort tot de Stichtse Lustwarande: de lustoorden, de "achtertuin" van stad Utrecht. Mensen die rust zochten bewoonden er, al dan niet tijdelijk, een pension. Villa Irene, Latijn voor vrede of vredig, krijgt dus waarschijnlijk om deze reden haar naam (niemand in de familie heette Irene). Erg vredig is het voor familie Boldoot helaas niet. Zijn vrouw overlijdt in november 1868. Zij heeft de villa dus óf nooit gezien, of er maar heel kort van kunnen genieten. J.C. Boldoot volgt daarop in maart 1876. Het bedrijf is dan net een paar jaar in handen van hun zoon Joannes Jacobus Boldoot. Hij sterft in Baarn door een ongeluk met zijn paard op 48-jarige leeftijd. Zijn huwelijk is kinderloos; firma Boldoot wordt een NV en wordt jaren later overgenomen door Akzo.

Vader Boldoot, onze J.C, heeft ook nog 3 dochters. Twee van hen, Joanna Catharina Elisabeth en Margaretha Joanna Helena wonen tot hun dood in het huis (respectievelijk 1913 en 1910). In de rouwadvertentie van de langstlevende 73-jarige dochter Joanna Catharina Elisabeth wordt het huis nog Villa Irene genoemd. Na haar overlijden fungeert het huis als bejaardenpension annex rusthuis. En ook over deze periode is weinig bekend over de bewoners en het gebruik. Een enkele rouwadvertentie "inclusief boedelveiling", of "Gezocht: Flink meisje voor de huishouding extern" popt op, verder blijft het mysterieus...

De villa wordt in de periode ná Joanna Catharina Elisabeth's overlijden Huize Catharina genoemd. Wellicht een verwijzing of eerbetoon aan deze laatst overleden dochter? Heeft zij het misschien geschonken? Ze was immers, net als haar broer en zusters, kinderloos en had vanuit de firma Boldoot ongetwijfeld goed geërfd. We weten het niet.

Op het land achter de villa, beter bekend als De Woerd en de Hoge Woerd, werd boekweit en rogge verbouwd. De landarbeiders gingen schaften als het klokje van Villa Irene luidde... Het kan bijna niet anders dan dat haar functie was. Meerdere buitenplaatsen in de Lustwarande hadden een dergelijke luidklok met als functie de tijd aan te geven. Voor zover wij weten is Huize Catharina wel het kleinste pand in Driebergen die nog een klokje heeft. Gek genoeg is er nergens iets terug te vinden over "mijn" blijkbaar vergeten klokje. Zal ze luidbaar zijn en zo ja, is haar stem nog "vredig"? Als dat zo is, kan ze dan bijvoorbeeld een rol gaan spelen om overleden (politie) collega's te overluiden? En hoe mooi en toepasselijk is het dan om haar de

oorspronkelijke naam te geven van de villa, Irene, vredig... Prachtig hè!

We zoomen in op Irene: Ze hangt hoog in de nok; alleen via het raampje eronder kan ik haar met behulp van een selfie stick- beter bekijken. Johan (van den Hurk) komt kijken en met zijn kennis kunnen we wat leren over klokje Irene. Ze heeft geen opschriften, geen jaartal, geen gietersnaam, niks... Ze heeft alleen 6 ringen op de flank; Ik leer dat dit vijf tekstregels zijn, waarin letters of versiersels gegraveerd hadden kunnen worden. Om de fausure zien we een bredere (verhoogde) ring en direct daaronder nog twee ringen. Nog lager, om de slagring, liggen de laatste twee ringen.

Haar diameter is 24 centimeter en met behulp van een lange lat kunnen we haar klepel beieren. We horen een lage G2. Helaas kunnen we de as niet bewegen. We vermoeden dat deze té grondig in de verf is gezet, net zoals de (beiaard) klepel overigens. Het Rijksmonument is in 2015 aan de buitenzijde geheel gerenoveerd. Iets te goed dus... Wel kunnen we mooi zien hoe de klepel in het klepeloo hangt.

Uit dit alles blijkt dat het een fabrieksklokje is. In ieder geval niet speciaal gegoten voor deze familie of deze villa. Dit zegt ons wat over haar functie: Ze was geen statussymbool, anders zou ze niet -vanaf de straatzijde onzichtbaar- aan de achterkant van het pand hangen. Dat ze geen tekst en versiersels heeft bevestigd deze gedachte. Puur functioneel dus als tijdsaanduiding. Ze zal naar verwachting net zo oud zijn als het pand (dus rond 1870) en van Nederlandse makelij zijn.

Foto van Robert Zwart. (www.robertzwart.nl)

Irene hangt aan een lange rechte as: ze zal dus vliegend luiden. Deze as is zichtbaar verlengd (het lange stuk is dunner). We zien twee haken waar het touw aan vast heeft gezeten; aan de -voor de kijker- linkerzijde maakt deze haak een bochtje omlaag. Zo kon er op de gebruikelijke manier worden geluid. Aan de rechterkant van de lange as is ook een haak bevestigd. Deze wijst echter omhoog. Het luidtouw ging door het gaatje met een katrolletje door de muur naar binnen. Zo kon er horizontaal (en droog!) geluid worden. Wellicht was het praktisch dat er

keuze was tussen droog binnen of buiten luiden, maar ook tussen boven in het huis of beneden in de tuin (de aanbouw onder de klok is niet origineel).

Naar beneden gericht.

Naar boven gericht.

Ze is bijzonder aan de as bevestigd. Haar ophangoog is anders gebruikt dan de gangbare manier (namelijk een kwartslag gedraaid).

Waarom, wanneer, hoe vaak: helaas is er niets over te vinden. Zoals gezegd: een vergeten klokje. Het voelt als mijn taak om haar de aandacht te geven die ze mijns inziens verdient.

Helaas krijg ik het niet voor elkaar om toestemming te krijgen om haar weer een hedendaagse functie te geven (in de vorm van overluiden of schafttijd e.d.). En daarom ook niet de huur van een steiger om haar weer luidbaar te maken (dus zowel de luidtouwen te bevestigen als haar weer beweegbaar in haar as krijgen). Maar Annet Werkhoven, de auteur, mag wél de villa's in haar boek opnemen. En ook mag ze een filmpje opnemen. Van het stipendium dat ze had gekregen voor deel 2 wil ze dit geld graag gebruiken om filmpjes in deel 3 bij te voegen middels een QR code (zo'n zwart/wit geblokt vlak, dat met behulp van een app op de smartphone de link bevat naar het YouTube filmpje.) Ze maakt vijf filmpjes voor het hele boek en klokje Irene heeft de hoofdrol in één daarvan!

Mijn missie is niet helemaal geslaagd: Irene is nog niet luidbaar en krijgt vooralsnog geen functie. Maar ze hoort nu wél bij de klokken die op Youtube te zien zijn én ze staat in een (mooi!) boek (dat in november 2018 uitkomt). ("Aan de Stichtse Lustwaranda", Bekende en minder bekende landgoederen, buitens en villa's. Deel 3 van Annet Werkhoven). En ook alle lezers van de Luid en Duidelijk kennen Irene nu!

Op de site van Annet; www.dewerkkhoven.nl is het filmpje te zien.

Het vergeten luidklokje is niet langer vergeten! En wat de toekomst haar ook brengt: ik blijf mijn best voor haar doen..!

Met speciale dank aan Annet Werkhoven en Johan van den Hurk.

Foto's: Daniëlle Alexander

